

EL PAISATGE SONOR, LA MICROHISTÒRIA I LA VIDA ÍNTIMA

SÀGAR MALÉ

Tècnic de cooperació i realitzador de documentals amb Mapasonor

2011 any

En temps de pandèmia global, quan la vida pública i la vida privada queden estranyament interrelacionades, s'inaugura a Mataró una exposició sobre «paisatge sonor». Irònicament, el confinament de la població va deixar el paisatge sonor de la ciutat en silenci, i va desaparèixer el patrimoni sonor que caracteritza els paisatges urbans. L'exposició, que és un passeig exclusivament sonor per la vida pública i la vida íntima de la ciutat, pren un relleu especial justament quan el patrimoni sonor queda silenciats. Desapareix la gran història i les ciutats sols mostren la microhistòria.

La microhistòria i la vida íntima

Això té molt a veure amb el que l'associació Mapasonor, els autors d'aquesta exposició, buscàvem des de feia vint anys, partint d'una reflexió: gran part dels relats audiovisuals cerquen els grans esdeveniments i els grans personatges. Mentrestant, la microhistòria, la que forma el 95% de la vida de les persones, no hi té la mateixa rellevància. Com si la vida, fora de les grans declaracions o dels grans moments de la història, fos un parèntesi de l'existència. Per nosaltres, en canvi, la microhistòria ha estat sempre un dels fets definidors de la nostra creació.

La vida íntima és el motor de l'existència de les persones, i hi té pes tant en els moments en què la vida sembla aturar-se com en els moments en què tot sembla esclatar... El nostre primer documental, *Silencioses i en palau*, el vam rodar a Tunísia el 2001, quan una dictadura controlava la vida de les persones. Ens vam ficar a les cases de les famílies de dones rurals i, en el seu espai d'intimitat, ens mostraven una joia preciosa i irrecuperable, la seva vida íntima: allò era la

vida del 95% de les tunisianes i rarament passaria a ser història. Anys més tard, la revolució va esclatar justament en aquestes regions (Kasserine, Sidi Bouzid) i es va enderrocar la dictadura.

LA VIDA ÍNTIMA ÉS EL MOTOR DE L'EXISTÈNCIA DE LES PERSONES, I HI TÉ PES TANT EN ELS MOMENTS EN QUÈ LA VIDA SEMBLA ATURAR-SE COM EN ELS MOMENTS EN QUÈ TOT SEMBLA ESCLATAR

Una d'elles, la Ghalia, ens deia en una carta: «Tot i que el meu entorn és bonic, no puc negar-ho, el meu cor està trencat, ja que em sento lluny de la meua família, del meu pare, de la mare, dels meus germans i germanes. No he trobat qui compregui les meves idees ni els meus sentiments. No he pogut desenvolupar els meus estudis ni he trobat una feina per ajudar la meua família i per afirmar la meua existència. Jo vull viure com una dona que té la seva pròpia personalitat, vull tenir la meua llibertat per afirmar la meua existència.»

Més endavant, pel curtmetratge *L'11 de setembre ens vam posar molt contents*, accedíem a un llogaret de muntanya perdut al nord de l'Afganistan on la població vivia una existència aparentment allunyada del món contemporani. Els vam preguntar per la seva vivència de l'11 de setembre, un esdeveniment de la macrohistòria que tenia un impacte en la seva microhistòria. En els últims tres minuts s'esdevé aquesta conversa:

—¿Com us vau assabentar del que va passar?

—Vaig sentir la notícia per la ràdio i vaig convocar la gent del poble. Els vaig dir que hi havia una bona notícia per nosaltres. Una gran desgràcia havia passat a Amèrica i molta gent havia mort. Havia estat obra de Bin Laden. Així que havíem d'estar contents,

Treballadors d'Estucals Alsina realitzant un esgrafiat de Santi Estrany al carrer Biada de Mataró.

A la pàgina anterior, treballadors fent un esgrafiat de Santi Estrany en els tres àmbits senyors de la ciutat: mar, tren i vida ciutadana. Al carrer Biada, a Mataró.

Foto: arxiv. XXXXX

DES DE MAPASONOR FA ANYS QUE ESCOLTEM LA CIUTAT, D'ALLÒ PÚBLIC A ALLÒ PRIVAT; EN LA DIVERSITAT CULTURAL QUE CAPTA EL BATEC DEL RITME DIARI DIBUIXAT PEL DESPLAÇAMENT DE LES PERSONES

ja que segur que els americans vindrien a expulsar els talibans i Bin Laden i tornariem a tenir una vida normal sense els talibans.

—I les imatges de les torres bessones caient, ¿com les va veure?

—No sé de quines imatges em parles.

El paisatge sonor

Als anys setanta, el col·lectiu de Vancouver World Soundscape Project, fundat per Ray Murray Schafer, va iniciar un gènere, el *soundscape*, que partia de l'enregistrament de sons reals com a material de treball: «De la mateixa manera que una fotografia emmarca un determinat entorn visual que pot ser analitzat detalladament i còmodament, un enregistrament sonor aïlla un entorn acústic i el converteix en un esdeveniment repetible, susceptible de ser examinat.»

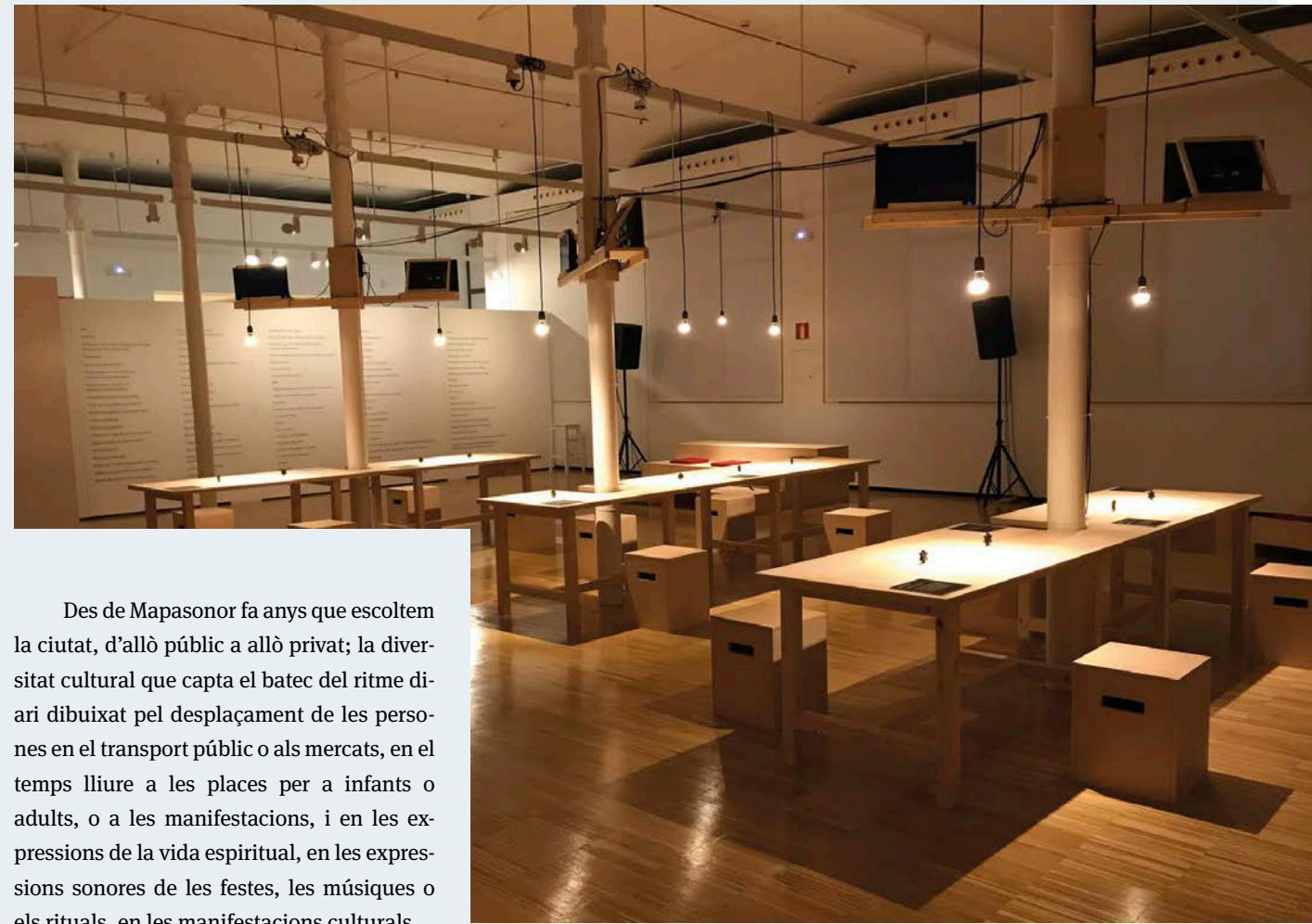
Alguns artistes exploraven la vida íntima de les persones des de la seva sonoritat,

posant el micròfon en la microhistòria per entendre la macrohistòria. Hildergard Westerkamp, per exemple, va gravar *Travel Into India*, on deia: «Parlo de la proximitat de la quotidianitat, de la bellesa i del que és sòrdid, de la tecnologia moderna i dels carros de bous. Aquestes són precisament les diferències extremes i les contradiccions que fan que la vida quotidiana de l'Índia tingui una intensitat que talla l'alè.»

Seguint aquest gènere, Mapasonor hem posat l'orella als sons de la vida privada i de la vida pública amb el paisatge sonor. «Mataró: de Mancos a Djembereng» és el títol de l'exposició que hi ha a Can Marfà (Museu de Mataró), però per Mapasonor el veritable nom del projecte és «Mataró, simfonia d'una ciutat», ja que té com a referent creatiu la pel·lícula documental *Berlín, simfonia d'una ciutat*. El projecte de Mapasonor és un gran retrat documental de la ciutat, però a la inversa del seu referent: mentre que en el film de l'alemany Walter Ruttmann el retrat de Berlín és imatge acompanyada de música, la simfonia de Mataró és un gran documental de so, un gran paisatge sonor, acompanyat de lletra i de testimonis orals de diverses persones de la ciutat.

han realitzat enregistraments de l'entorn sonor mataroní en base a criteris etnomusicològics i antropològics. I, al mateix temps, han recollit els relats de vida testimonials d'algunes de les persones que hi viuen, tenint en compte la seva història personal i la seva oralitat. Són relats que estenen Mataró des del poblet peruà de Mancos fins al senegalès de Djembereng.

Els sons enregistrats han estat seleccionats i editats per crear una composició sonora, que segueix els principis de la disciplina del paisatge sonor. Els sorolls ambientals, els sons d'esdeveniments quotidians i festius i les veus dels testimonis orals s'entrellacen i formen un diàleg generador d'un retrat sonor col·lectiu de Mataró i de la pluralitat i diversitat de la societat que l'habita: un retrat concebut com a simfonia de la ciutat.

Des de Mapasonor fa anys que escoltem la ciutat, d'allò públic a allò privat; la diversitat cultural que capta el batec del ritme diari dibuixat pel desplaçament de les persones en el transport públic o als mercats, en el temps lliure a les places per a infants o adults, o a les manifestacions, i en les expressions de la vida espiritual, en les expressions sonores de les festes, les músiques o els rituals, en les manifestacions culturals.

Ens interessa també la veu interior de la ciutat. Partim de la pel·lícula *Cel sobre Berlín*, de Wim Wenders, un gran fresc de la vida íntima de les persones d'una ciutat, fet per dos àngels que la sobrevolen escoltant les veus de les persones que l'habiten. A «Mataró: de Mancos a Djembereng», el paisatge sonor es complementa amb relats de vida orals que mostren la veu íntima de la ciutat, la seva microhistòria: la migrant peruana que va venir del poblet de Mancos, la monja carmelita que crea les figures del pessebre amb fang mentre escolta música sufi, el cap de colla dels Armats de les processons de Setmana Santa, que és alhora un cantant de rock destacat de la ciutat, o la parella d'una paia i un gitano català que va perdre la veu cantant flamenc.

El recurs dels relats de vida omple el projecte d'aquesta vida íntima, que és la

EL PAISATGE SONOR ES COMPLEMENTA AMB RELATS DE VIDA ORALS QUE MOSTREN LA VEU ÍNTIMA DE LA CIUTAT, LA SEVA MICROHISTÒRIA

cara humana de l'exposició i del projecte: la història de les persones i la seva dignitat davant del món. Així, un projecte de paisatge sonor com aquest conté tota una microhistòria de veus diverses, de persones que, cada una des de la seva vida personal, són el motor que genera les històries sonores que s'hi poden escoltar. Cada fet, situació, expressió cultural o espiritual, tot, en general, té al darrere la història d'una persona, d'un grup de persones o d'una comunitat. —

Dues imatge de l'exposició «Mataró: de Mancos a Djembereng», que es podrà veure fins l'11 d'abril a Can Marfà (Mataró).
Fotografia:
 Kilian Estrada